

Dôchodkový systém

Obsah

- Filozofický úvod
- 2 hlavné prístupy
- Starnutie populácie v Európe a špeciálne na SKu
- Slovenský dôchodkový systém
- Návrhy riešení pre penzijný systém

Filozofický úvod

- Prečo vôbec existuje dôchodok?
- Nestačí sociálna dávka pre seniorov?
- Treba vyplácať pozostalostné? A čo invalidi a siroty?
- Morálny hazard (obzvlášť pri starnutí populácie)
- „Lepšie byť bohatý a zdravý...“ (redistribúcia)
- Solidarita verzus zásluhovosť
- Spoločenské očakávania

História a rôzne prístupy

Bismarck – prvý premiér Nemeckej ríše
Priebežný systém (všetko sa hneď
prerozdeli, náš 1.pilier)
Dôchodkový vek 70 rokov, keď
očakávaná dĺžka dožitia 45 rokov

Jose Pinera (Čile)
Ekonom z skupiny „Chicago Boys“,
minister práce pod Pinochetom
Sporiaci/kapitalizačný systém (každý si
šetrí pre seba, náš 2.pilier)

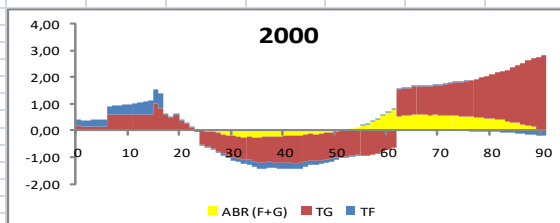
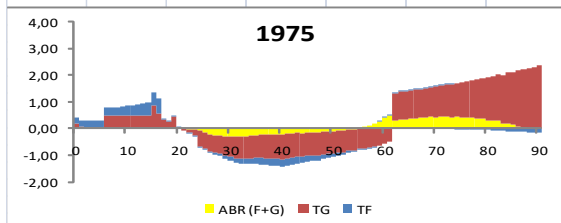
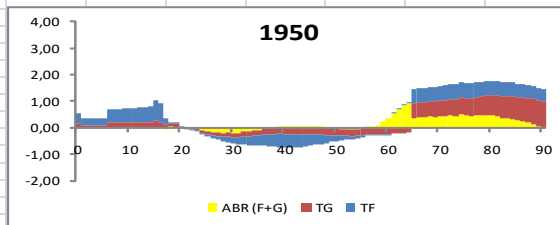
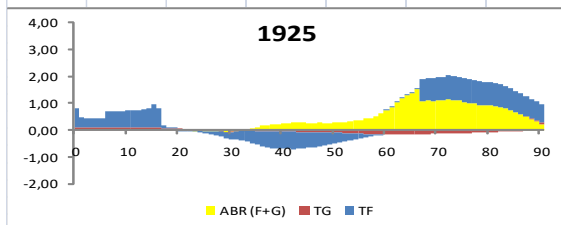
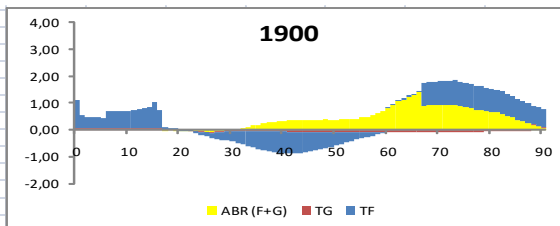
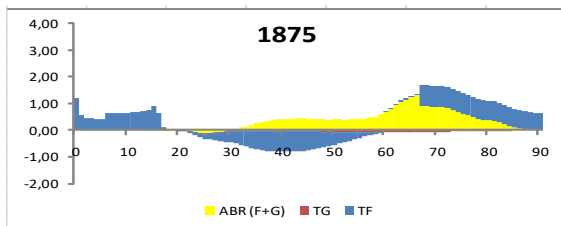
Prečo mať oba piliere

Priebežný pilier – **riziko SK ekonomiky**
(zamestnanosť, výška plátov – z toho sa platia odvody),
SK demografia

Sporivý/kapitalizačný pilier – **riziko globálnej ekonomiky** (akciové/dlhopisové trhy), globálna demografia

= diverzifikácia rizika, vrátane politického rizika („vojna“ medzi starými a mladými sa znižuje zavedením 2.piliera)

Švédске riešenia

Šetrenie peňazí na starobu

Redistribúcia v rámci rodiny

= súkromný systém

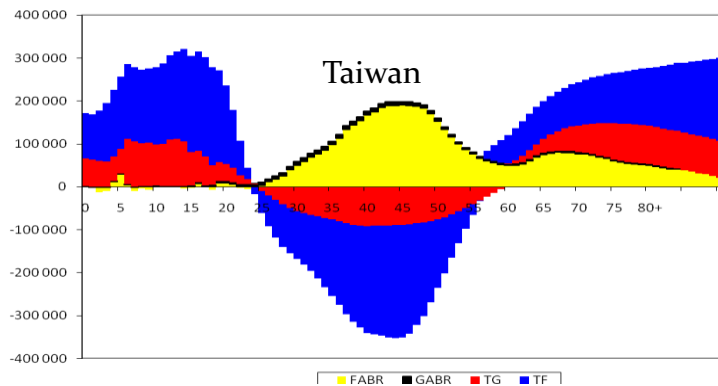
a neskôr od 50.rokov:

Štátny dôch. systém

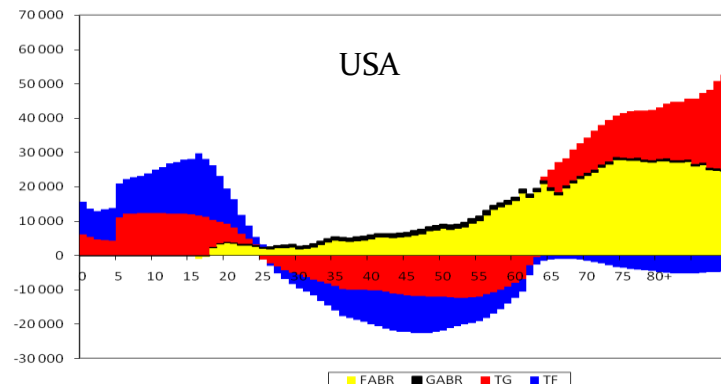
Zdroj: švédске národné transferové účty

Rôzne modely, rôzne nepísané pravidlá

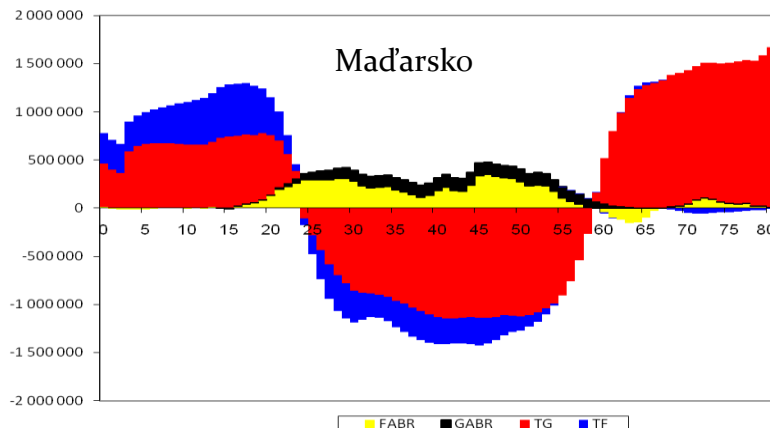
všetky 3 zložky silné, vrátane rodiny

dôchodcovia sa starajú o deti ☺

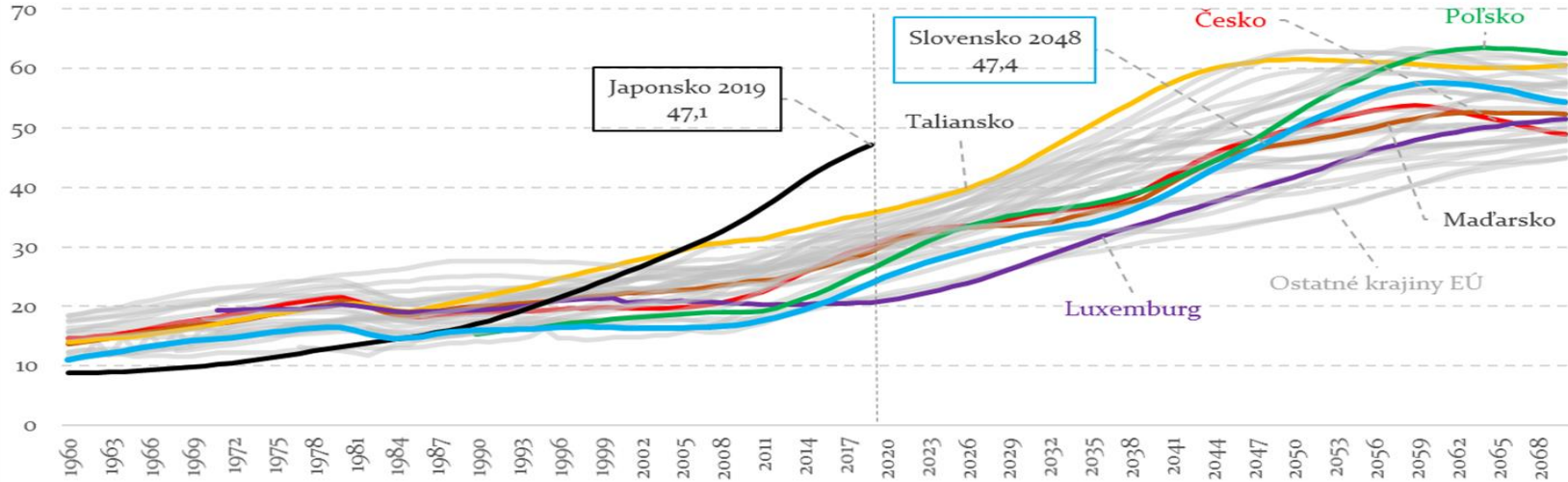
skoro všetko štát

Starnutie populácie v Európe

Závislosť v staršom veku v Európe (Eurostat)

graf „hokejka“ – hodnota 20% znamená, že 5 ľudí v aktívnom veku pripadá na 1 seniora

zvýši sa cez 50%, tzn. menej ako 2 aktívni k 1 seniorovi

ak menej detí - problém má štátny 1.pilier

chudobné štáty - dieťa je aj investícia na dôchodok (rodiny s 5 deťmi)

bohatšie štáty - 2 deti a chceme pre nich modré z neba

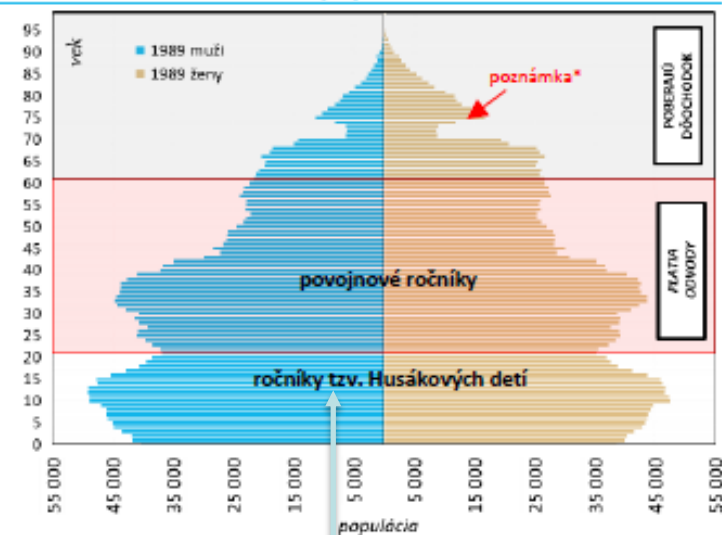
dočasný faktor v našich štatistikách – prvé dieťa v minulosti vo veku 18, dnes vo veku 25 ?

(škandidske krajiny - lepšie služby pre deti, trochu vyššia pôrodnosť)

aj keby sme zvýšili dnes pôrodnosť na 3 deti, stále bude problém najbližších 20-30 rokov

Demografia v SR (1)

Graf 4: Veková štruktúra populácie v roku 1989

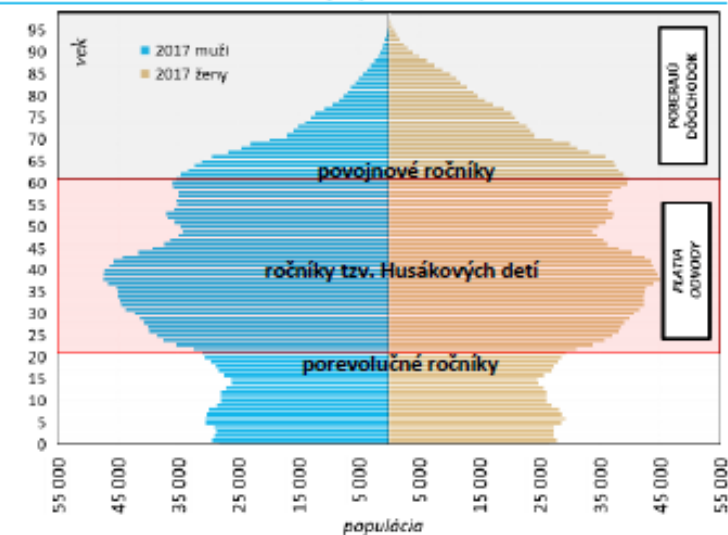

Zdroj: ŠÚ SR

*ročníky „nenarodených“ detí okolo roku 1918 vplyvom prvej svetovej vojny a pandémie španielskej chrípky.

„Pyramída“ - priebežný pilier funguje bez problémov

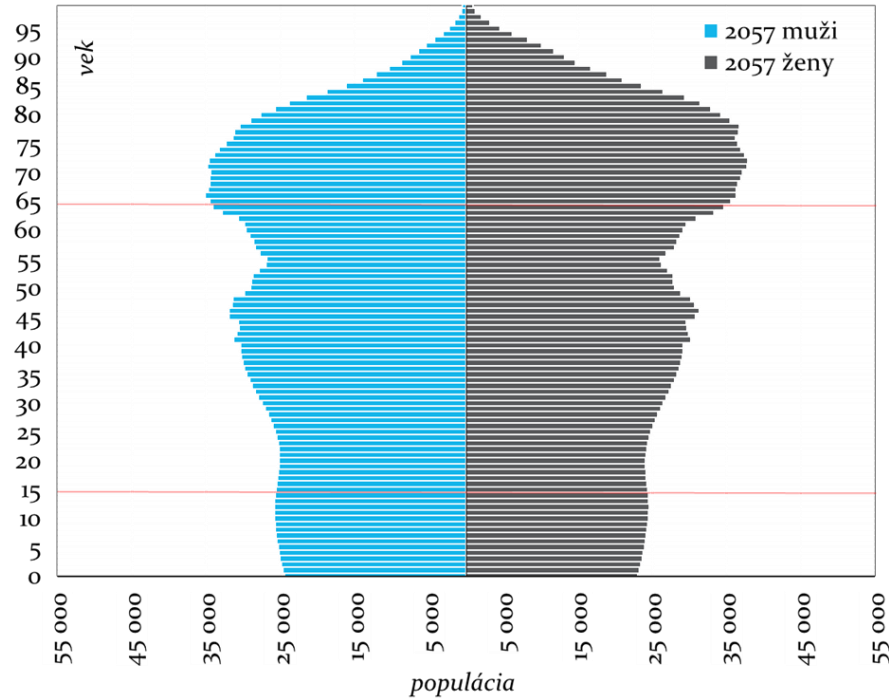
Graf 5: Veková štruktúra populácie v roku 2017

Zdroj: ŠÚ SR

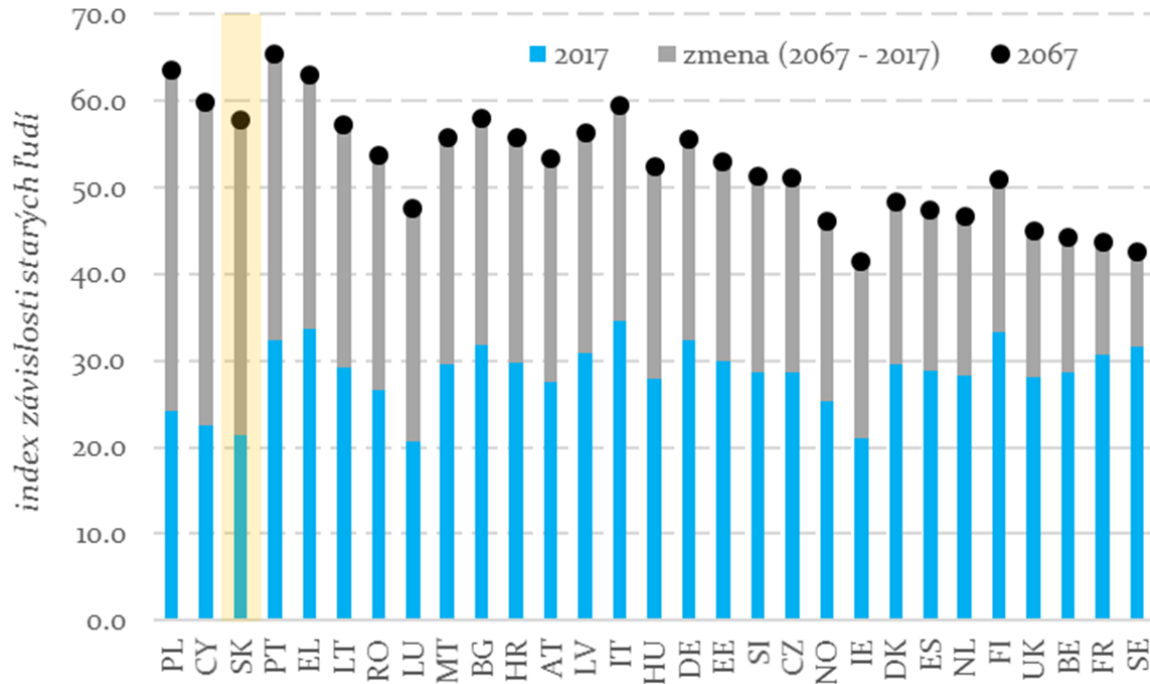
Zdroj: RRZ

Demografia v SR (2)

To už nie je pyramída, priebežný pilier má problém

Demografia v SR (3)

Slovensko mladé, ale veľmi rýchlo bude starnúť

Zdroj: RRZ

Čo to znamená ?

- Nárast nákladov na dôchodky, zdravotníctvo a dlhodobú starostlivosť
- Zložité riešenia: politiky trhu práce, riadená migrácia, **štrukturálne reformy**, **zníženie verejného dlhu**, inovácie, atď.
- Politicko-ekonomický rozmer: mediánový volič bude mať 50 rokov

Slovenský dôchodkový systém

Štyri piliere:

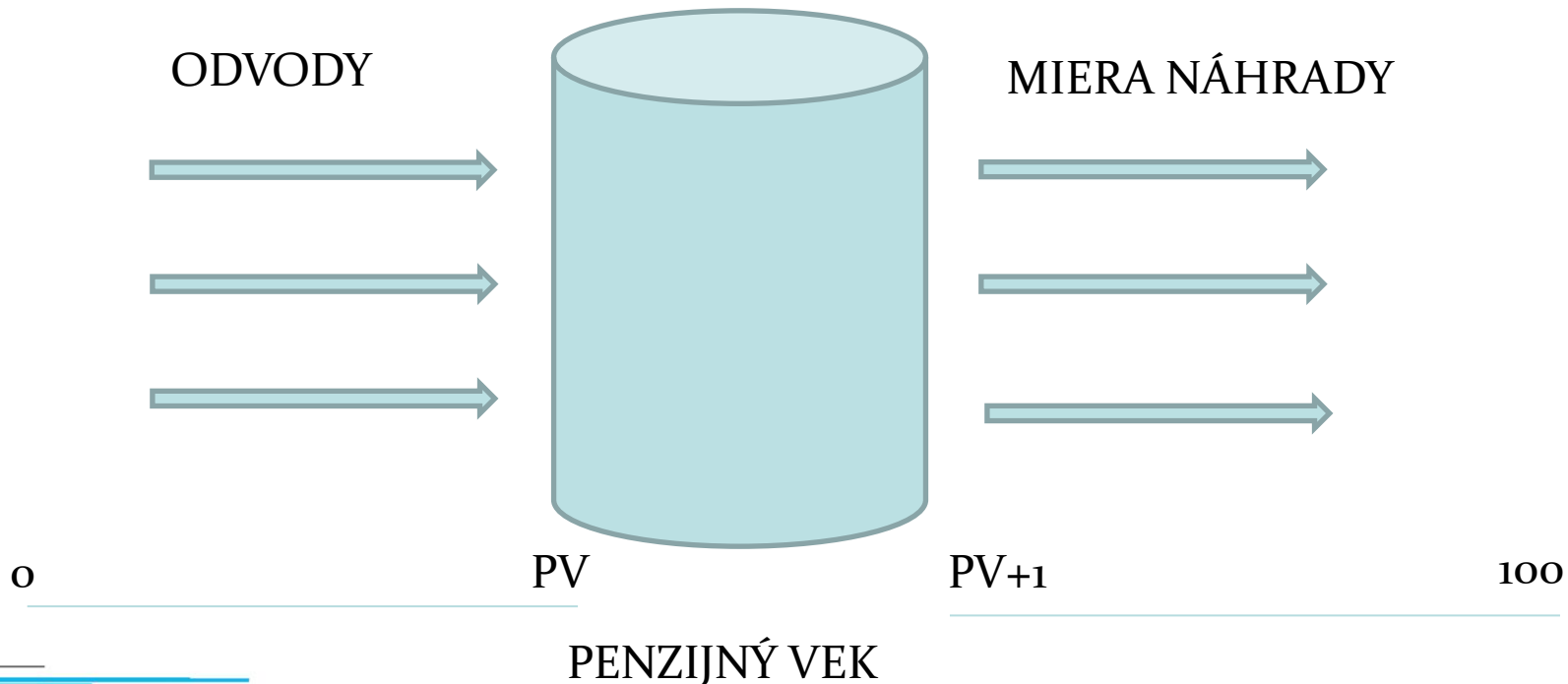
- „Nultý“ pilier – sociálne dávky
- Prvý pilier – priebežný systém
- Druhý pilier – kapitalizačný
- Tretí pilier – dobrovoľné, štátom podporované sporenie

Existuje špeciálny systém sociálneho zabezpečenia pre ozbrojené zložky (policajti, vojaci, atď.)

Prvý pilier: priebežný systém

Základná trilema

3 kľúčové parametre: 1/koľko vyberáme odvodov, 2/aké vysoké sú dôchodky (miera náhrady) a 3/kedy máme nárok na dôchodok

Základné parametre

- Odvody zamestnanec:
- 4% starobné poistenie
- 3% invalidné poistenie
- Odvody zamestnávateľ:
- 14% starobné poist. (z toho 5% do 2. piliera)
- 3% invalidné poistenie
- 4,75% rezervný fond
- Max. vymeriavací základ:
- 7-násobok priemernej mzdy
- Iné:
- vianočné a trinásť dôchodky

Výpočet dôchodku:

- $ADH \times POMB \times \text{roky}$
- OMB sa zohľadňuje len do 3-násobku priem. mzdy, koeficienty solidarity

Dôchodkový vek:

- Postupný nábeh na 64 rokov (strop – odstránený z ústavy)

Indexácia:

- O dôchodcovskú infláciu

Dôchodky – dnešné nastavenie vs. najvyspelejšie krajiny sveta

Akú máme výšku dôchodkov voči platom pri porovnaní s najvyspelejšími krajinami?

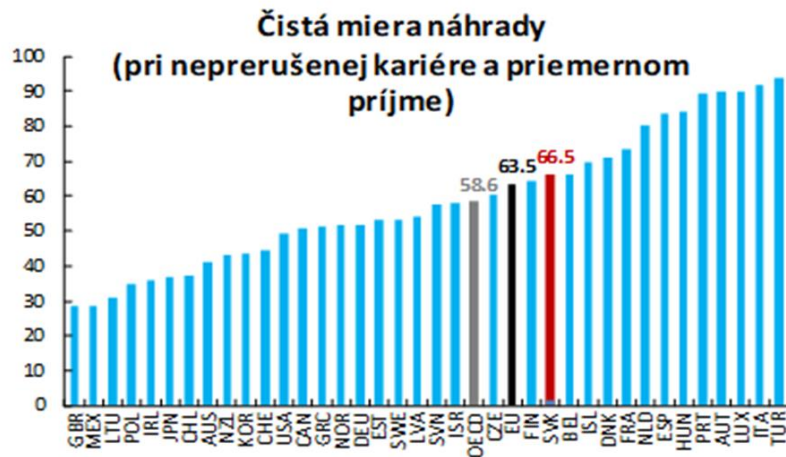
- Porovnajme si relatívnu výšku dôchodkov (voči platom) a dĺžku ich poberania

Porovnajme si priestor dodatočného financovania tradičným kanálom (odvody z pracovnej sily), nakoľko dlhodobá udržateľnosť (tj, dodatočné deficitné financovanie dôchodkov) už dnes v pásme vysokého rizika

Prognózovaná výška dôchodkov (voči platom)

mierne nadpriemerná podľa OECD

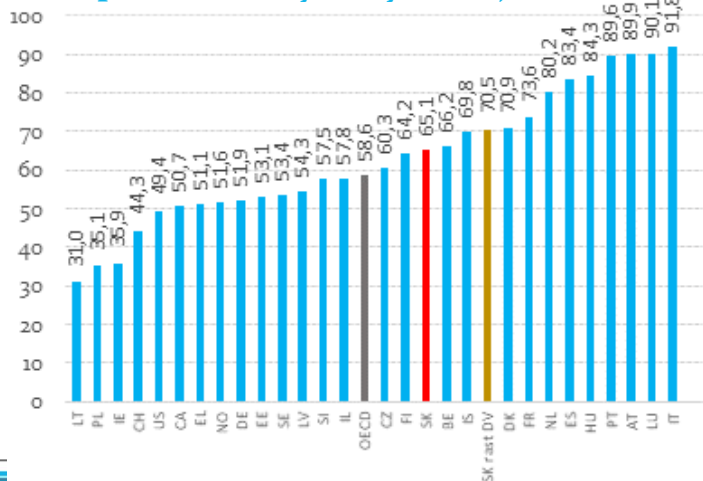
- Čistá miera náhrady - podiel priznaného dôchodku na poslednej čistej mzde (u nás sú dôchodky nezdaňované, vo väčšine krajín sveta sú naopak zdaňované)
- Slovensko o cca 42 rokov mierne nad úrovňou priemeru krajín EÚ pre človeka s priemernou mzdou a neprerušenu kariérou
- Voči OECD priemeru, **SK dôchodky sú o 13,5% „vyššie“ ako SK platy** (voči EÚ o 5% vyššie)

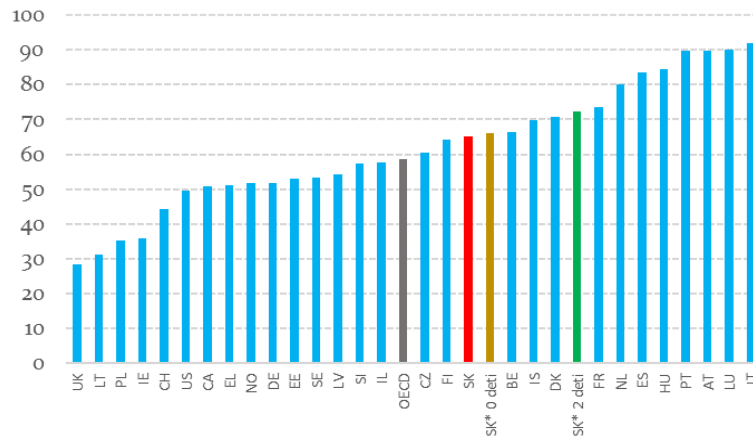
Prognózovaná výška dôchodkov (voči platom) mierne nadpriemerná podľa OECD

- Ak by bol zavedený len dôchodkový automat, čistá miera náhrady by ešte stúpala. Dôchodky vyššie ako platy o 20,3% (vs. OECD priemer) – ľavý graf
- Ak by bolo zároveň krátené ADH tempom 0,95 (návrh Min. práce), čistá miera náhrady by sa zvýšila len limitovane (navýšenie je tak spôsobené rodičovským dôchodkom) – pravý graf

Zmena čistej náhrady pri zavedení dôchodkového automatu v porovnaní s vybranými krajinami OECD

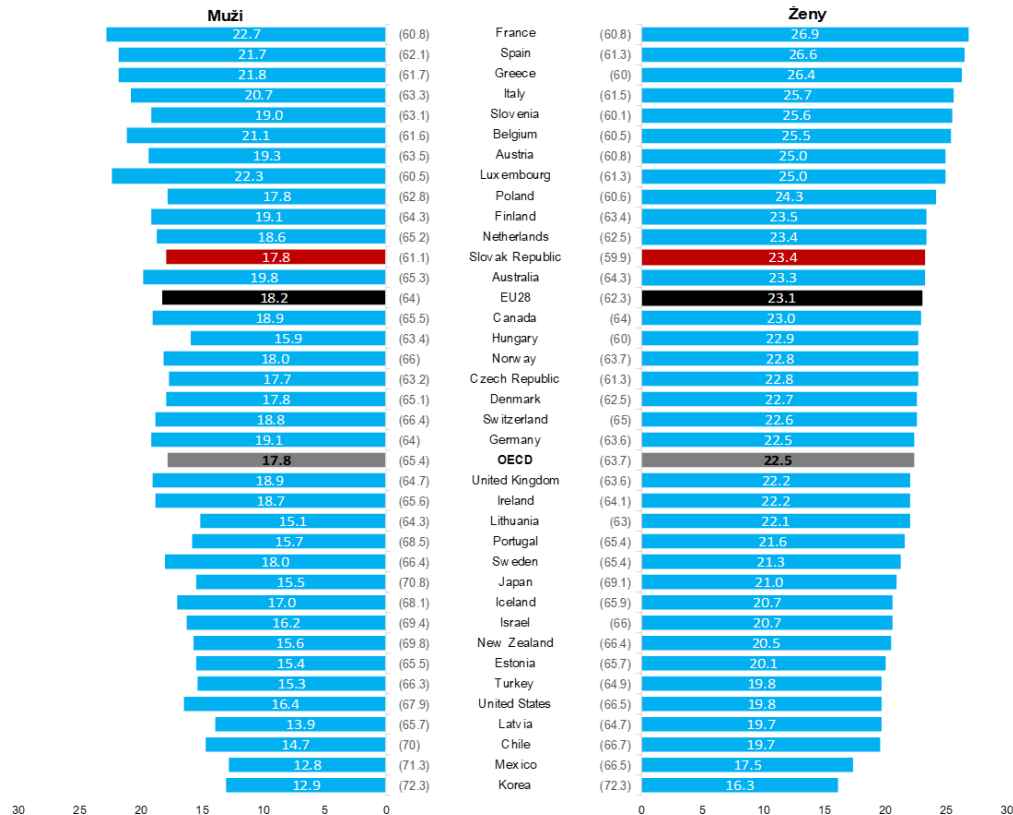

Celkový vplyv návrhu min.práce na čistú mieru náhrady v porovnaní s vybranými krajinami OECD

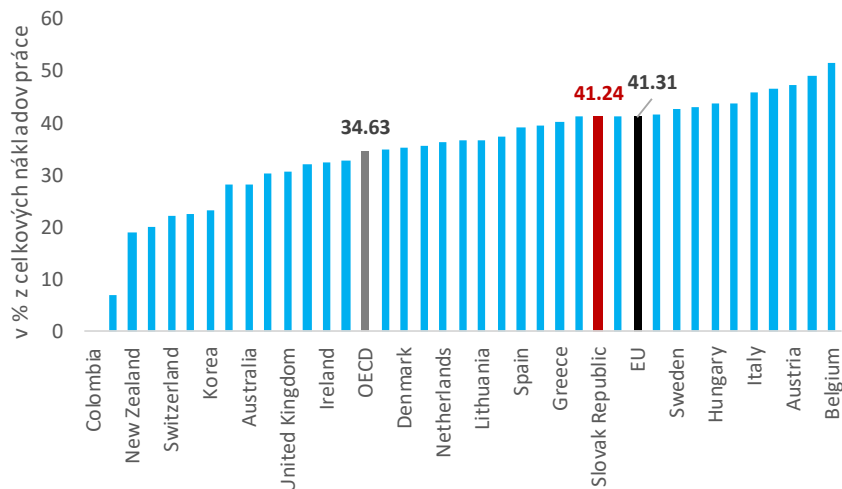
Poznámka: SK (červená) – súčasná legislatíva, SK* (zlatá, zelená) - návrh podľa počtu asigovaných RD. Rodičovský dôchodok počítaný z priemernej mzdy od 2 detí.

Aktuálne obdobie poberania dôchodku je nadpriemerné (u žien)

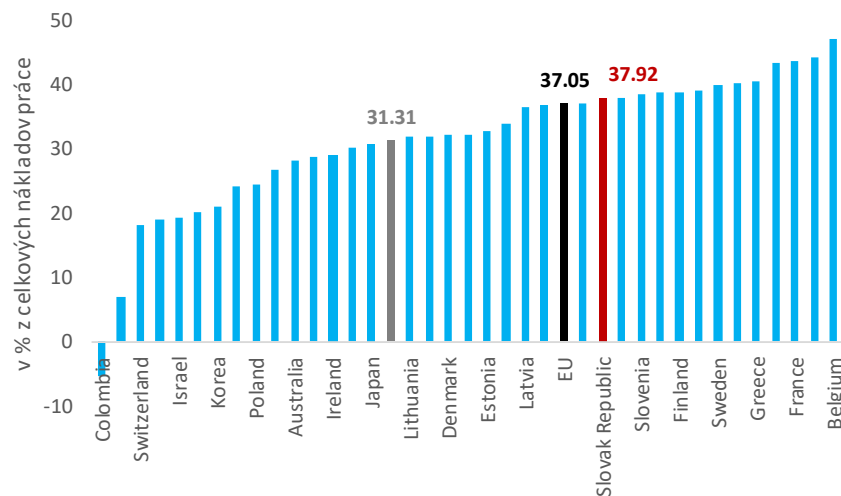

Priestor pre zvýšenie daňovo-odvodového zaťaženia nízky

Daňovo-odvodové zaťaženie, jednotlivec s priemerným príjmom

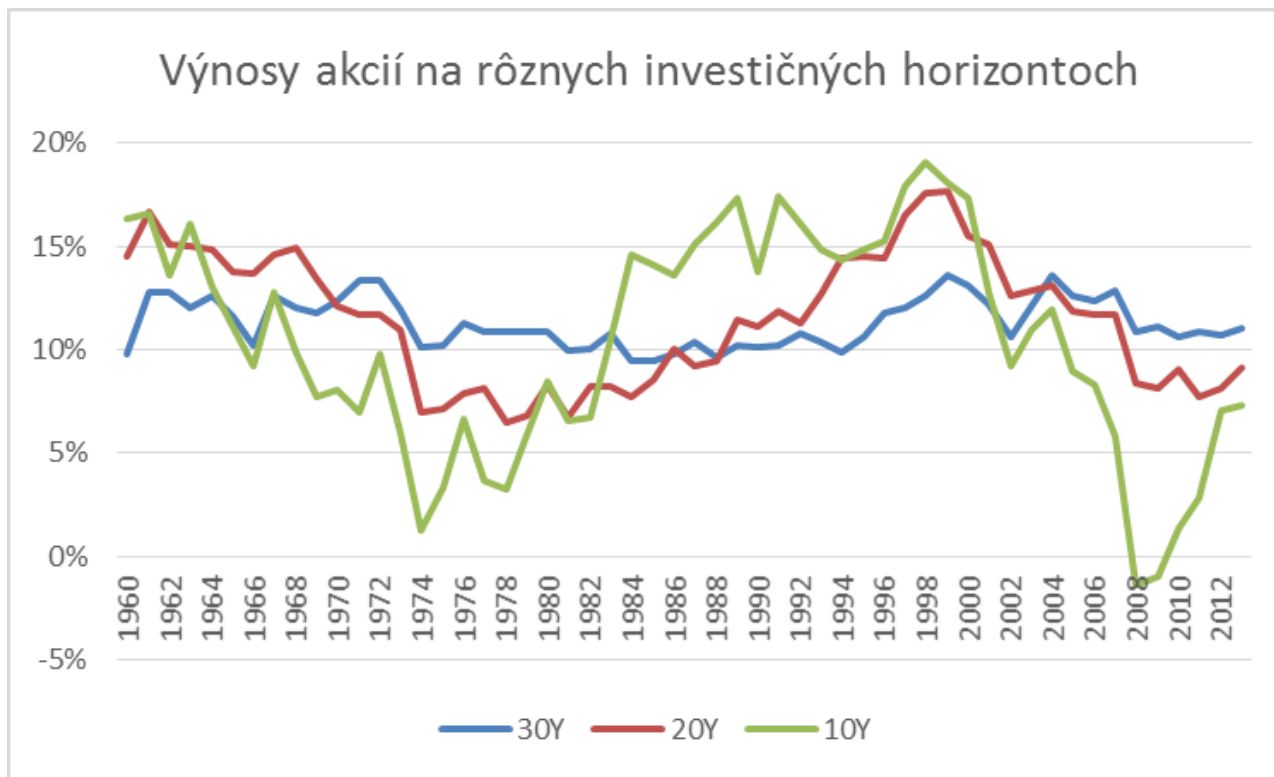

Daňovo-odvodové zaťaženie, rodina s dvomi deťmi a priemerným príjmom

Druhý a tretí pilier: sporiaci/kapitalizačný

Investície vo svete

jednoduché pravidlo = percento akcií, ktoré má človek držať = 100 - vek

Zdroj: Dow Jones

Základné parametre

Druhý pilier:

- Odvody zamestnávateľ:
- 5% starobné poist.
- Súkromné DSS:
- Výber fondov (od garantovaných až po indexové)
- Poplatky (4 druhy)
- Výpočet dôchodku:
- Anuita z nasporenej sumy
- Programový výber

Tretí pilier:

- Dobrovoľná schéma
- Zamestnávateľ prispieva
- Daňové zvýhodnenie
- Anuita alebo programový výber

Investície v druhom pilieri

- Do 10 mld. EUR
- Takmer 1.5 mil. sporiteľov
- 5 spoločností, najväčší hráči sú Allianz a AXA
- Najviac prostriedkov v dlhopisovom fonde (takmer 80%)
- Menej ako 15% v indexovom globálnom akciovom fonde

Investície v treťom pilieri

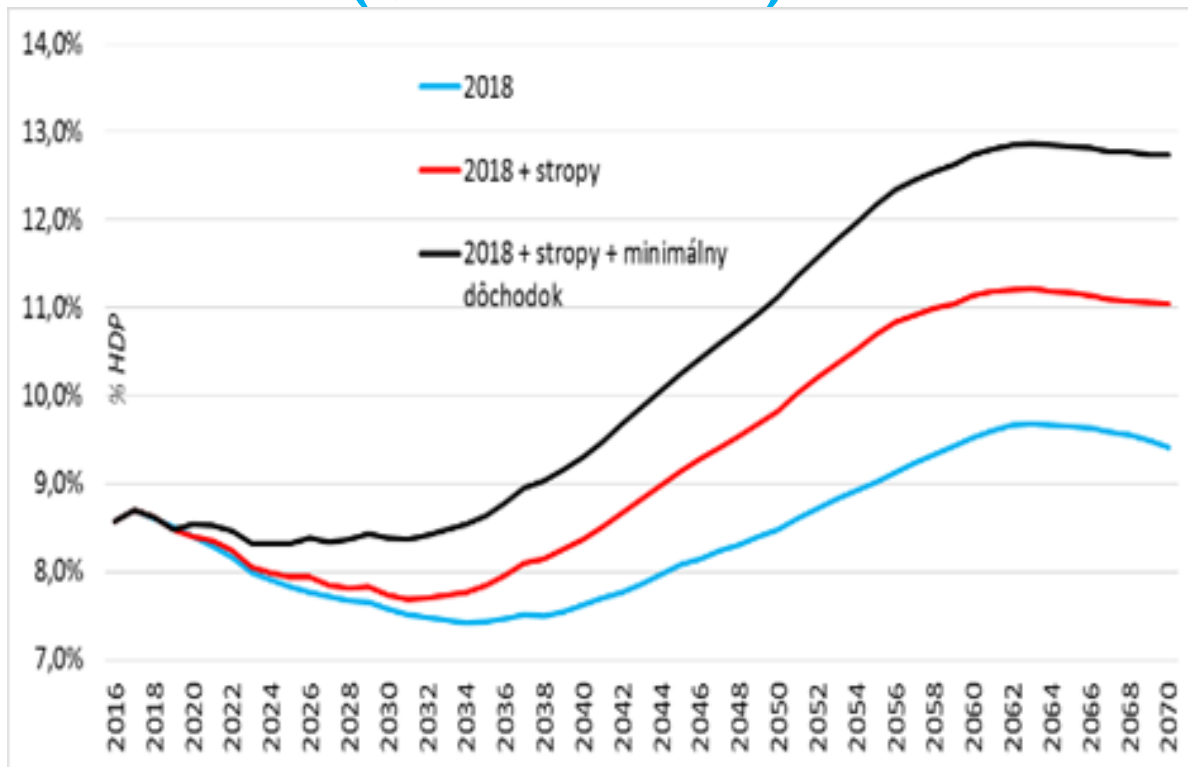
- Približne 2,4 mld. EUR
- 834 tisíc sporiteľov
- Priemerný príspevok 15 eur
- Štyri DDS, najväčšia je NN
- Najviac majetku vo vyváženom fonde (cca.70%)

Deforma prvého piliera 2019-zač.

2020

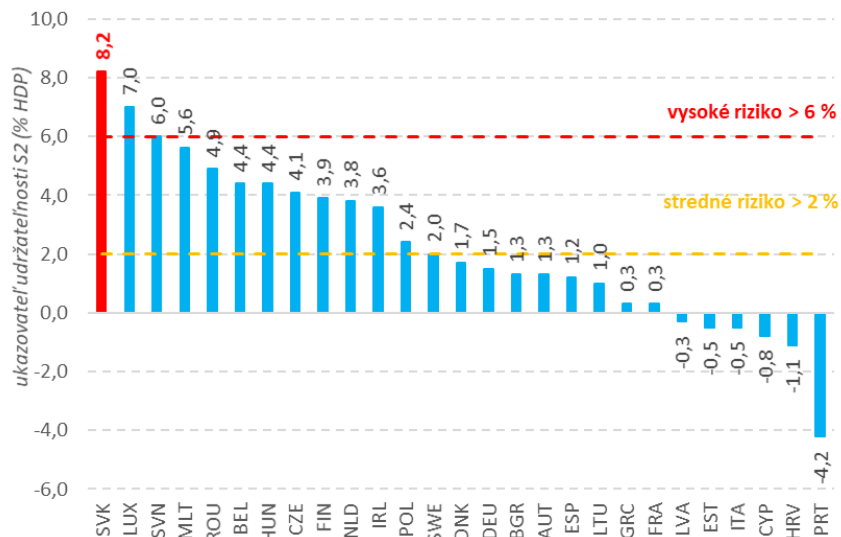
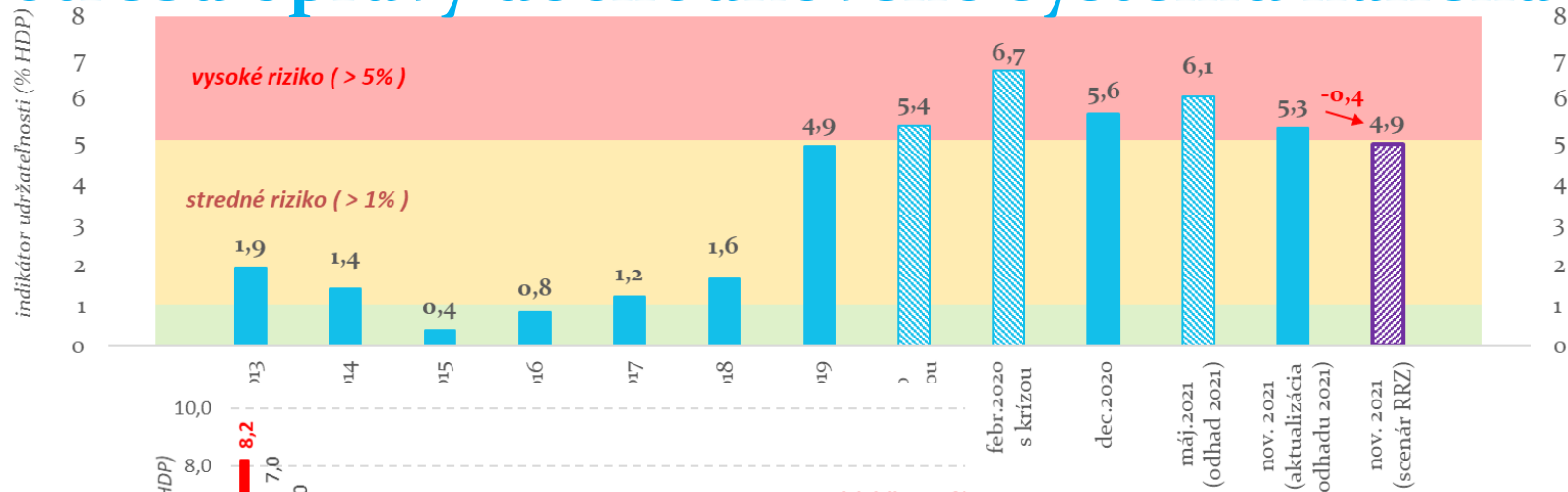
- Strop pre vek odchodu do dôchodku
- Keď nemáme na vyplatenie 12 dôchodkov, ponúkneme 13.dôchodok
- Príliš štedrá (platová) valorizácia minimálnych dôchodkov spôsobila, že minimálne dôchodky by časom poberala väčšina dôchodcov

Výdavky prvého piliera (% z HDP)

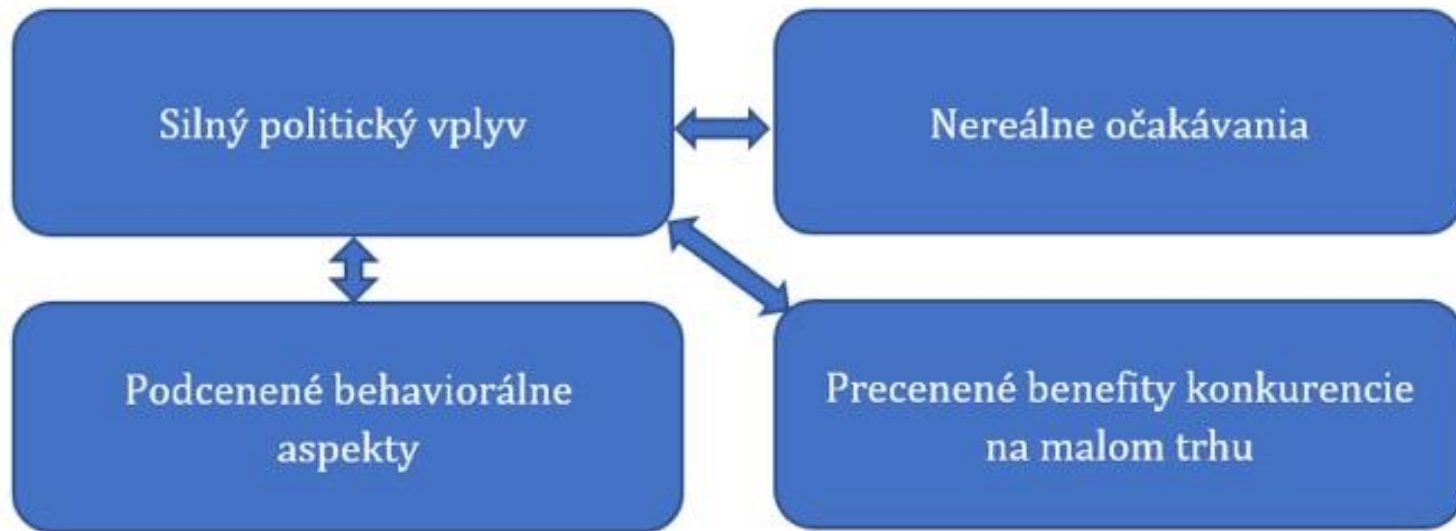
Zdroj: Rozpočet 2.0

Potreba opravy dôchodkového systému naliehavá

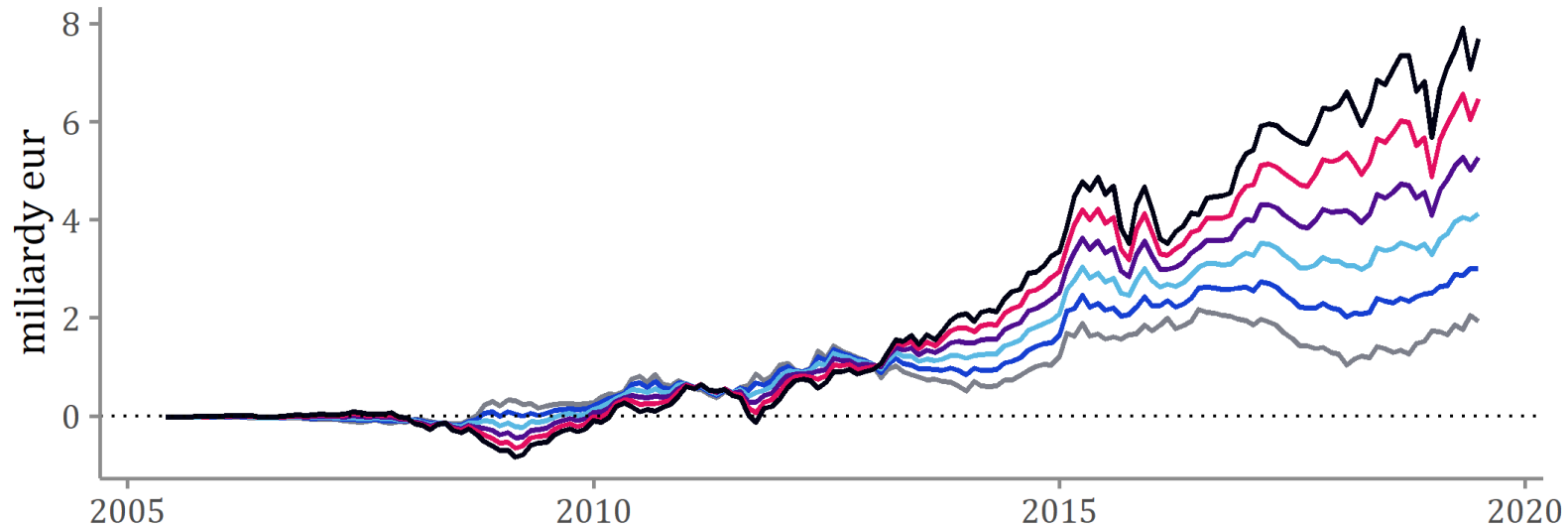
- **Vysoké riziko dlhodobej udržateľnosti podľa RRZ aj podľa EK.**
  - **Najhoršia dlhodobá udržateľnosť v EÚ.**
- = dlhom neviem financovať dôchodky

15 rokov deformovania druhého piliera

Zdroj: Ódor a Povala, 2020

Ušlé výnosy v druhom pilieri

Podiel akcií v percentách

— 0	— 40	— 80
— 20	— 60	— 100

Zdroj: Ódor a Povala, 2020

Reforma druhého piliera

- Pevné miesto pre druhý pilier – 6% veľkosť (pôvodne 9%)
- Adekvátne výnosy aj pri pasivite
- Princíp dlhodobého a dobre diverzifikovaného investovania
- Automatická zmena investičných stratégií –life cycling
- Základné nastavenia v prospech sporiteľov: automatický vstup s možnosťou výstupu, lacné pasívne fondy
- Benchmark pre investície a poplatky
- Doživotné zabezpečenie
- Dôchodky o 50 rokov z 2.piliera sa podľa niektorých odhadov môžu takmer zdvojnásobiť

Reforma 1. piliera

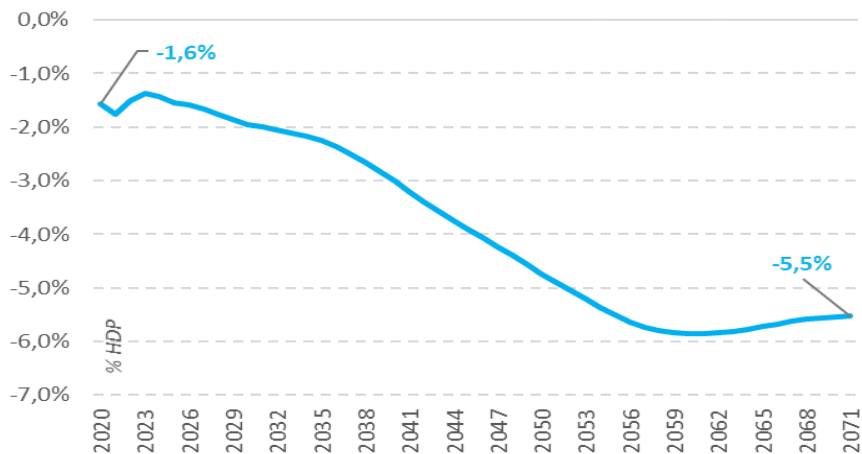
Prečo trebalo reformu (2)

prvý pilier

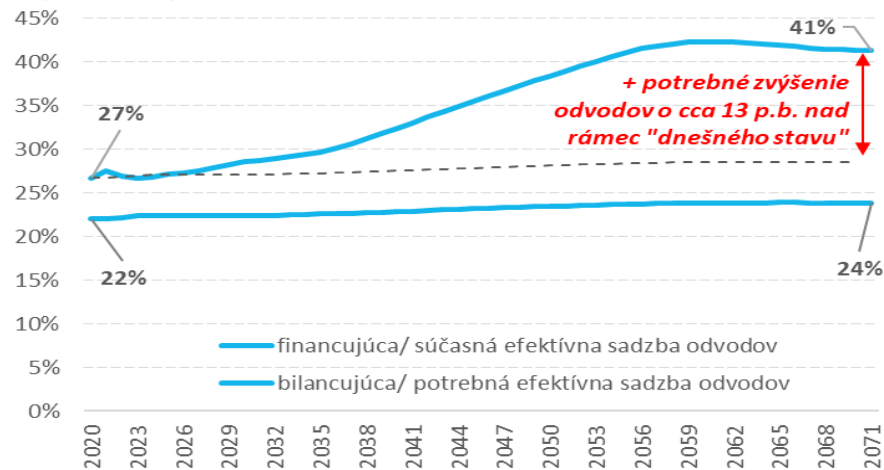
- **Neudržateľný prvý pilier:**

- Súčasná nastavenie dôchodkového systému bude výrazne prehĺbovať deficit a zhoršuje udržateľnosť verejných financií,
- Otázka, z čoho financovať takto nastavené budúce dôchodky. Potrebné zvýšenie sadzieb odvodov o približne 13 percentuálnych bodov pre zachovanie „dnešného deficitu“.

Saldo priebežného dôchodkového systému (% HDP)

Efektívne sadzby odvodov v priebežnom dôchodkovom systéme (% HDP)

Filozofia navrhovaných zmien

Automat odstraňuje opakovanú potrebu nastavovania a predstavuje čo najmenšiu bolesť (keďže postupné malé zmeny) = naviazanie dôchodkového veku + postupné znižovanie miery náhrady

Budúcnosť nepoznáme, preto automatická reakcia

Ľudia aj politici majú veľmi radi status quo, preto default musí byť zmena, ideálne ukotvená v ústavnom zákone

Na dôchodok sa dlhšie šetrí, dôchodky vyššie o 12% o 50 rokov

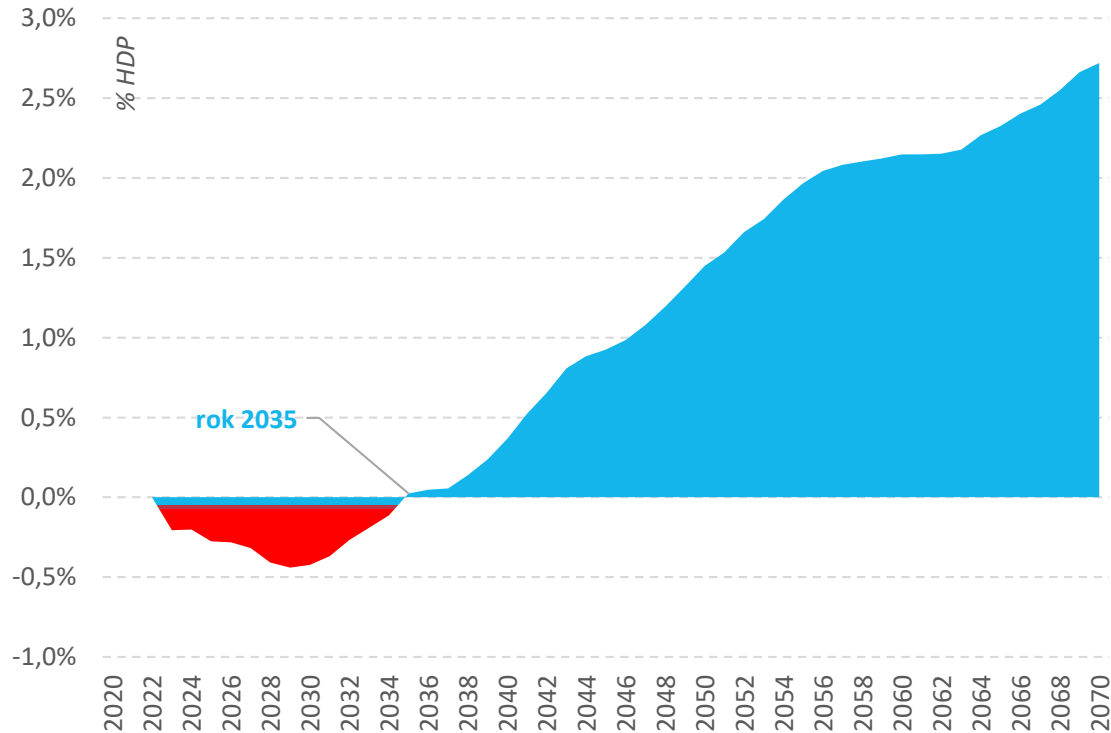
Filozofia navrhovaných zmien

Rodičovský dôchodok (RD) zvyšuje „zásluhosť“ za výchovu detí – len za pracujúce deti na Slovensko, strop pre maximálny RD
- výdavky okamžité

„zaplatené“:

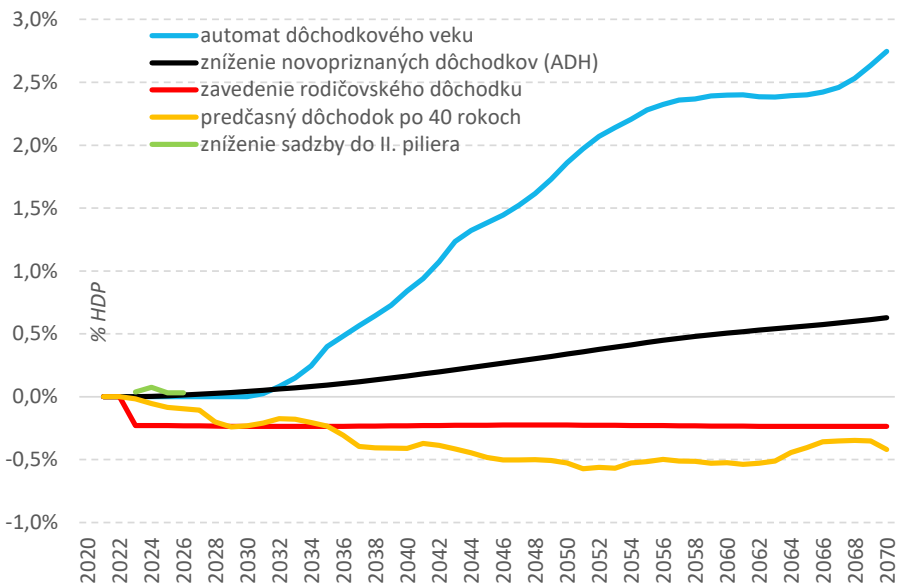
Prenastavenie miery náhrady novopriznaných dôchodkov (ADH)
- tempo naviazania na mzdy 95% namiesto 100% , nižšie dôchodky o cca 7% o 50 rokov
– úspory postupné

Dlhodobé vplyvy na saldo VS na horizonte do roku 2070 (% HDP) – spolu

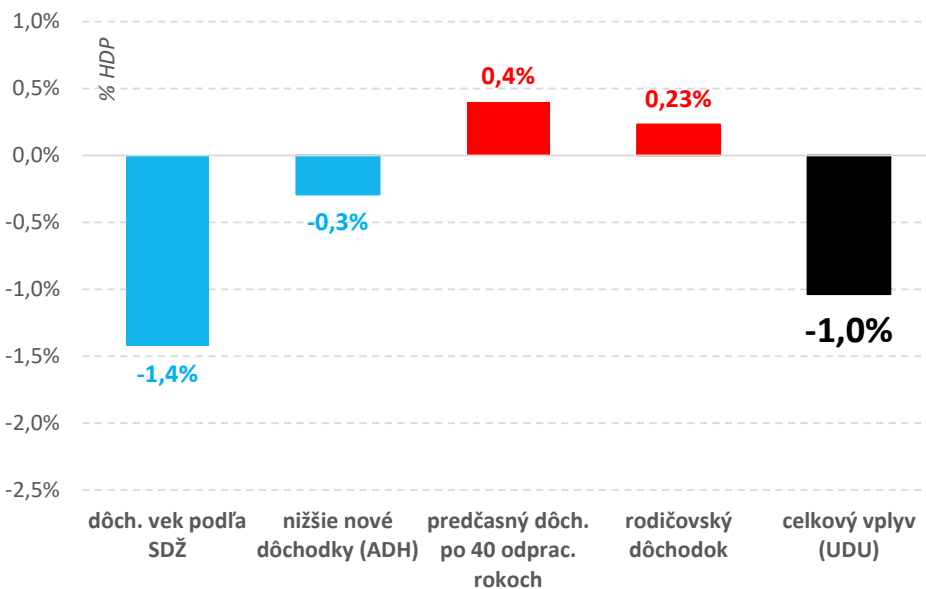

Vplyv reformy 1. piliera na dlhodobú udržateľnosť

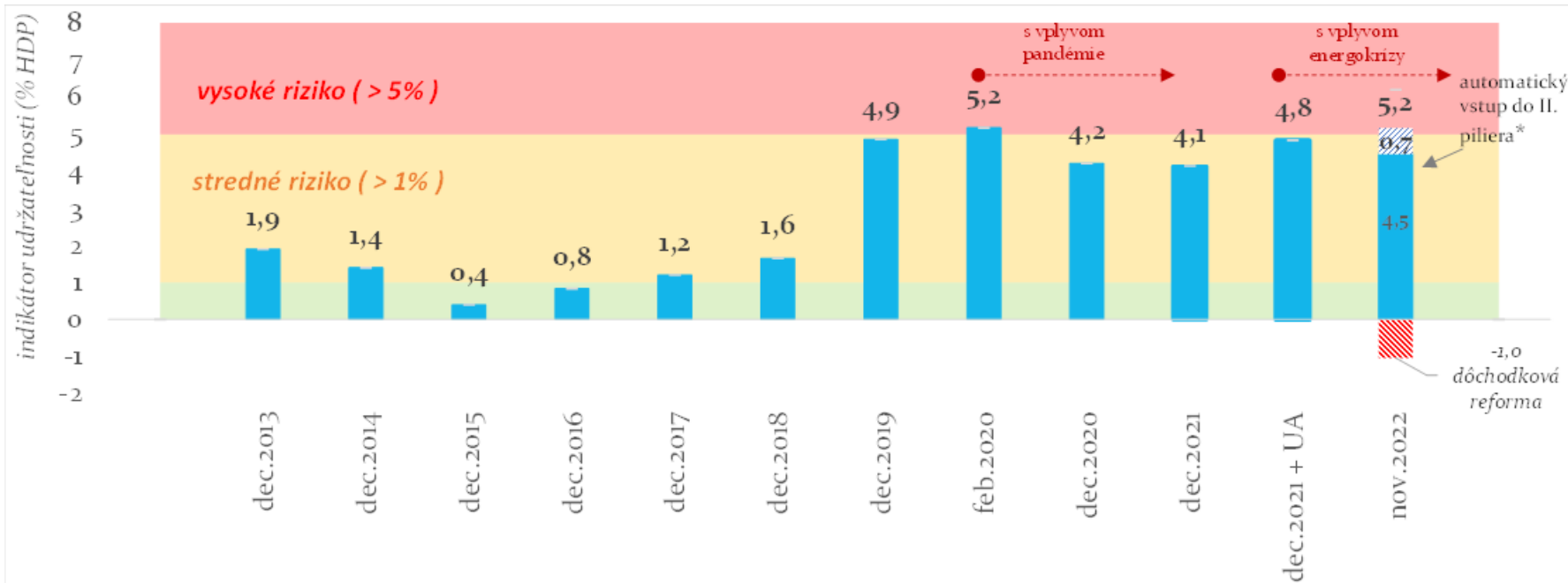
Dlhodobé vplyvy na saldo VS na horizonte do roku 2070 (% HDP) – príspevky opatrení

Vplyv na dlhodobú udržateľnosť (% HDP)

Dlhodobá udržateľnosť

Porovnanie voči 2018

(situácia pred fin. destabilizáciou dôchodkov)

		dopad na zhoršenie dlhodobej udržateľnosti (% HDP)
opatrenia v dôchodkoch v roku 2019 a zač. 2020	dôchodkový strop, 13. dôchodok, exesívna valorizácia min.dôchodkov	2.5%
opatrenia v dôchodkoch po voľbách	zníženie 13. dôchodku na polovicu, oprava valorizácie	-0.9%
	reforma 1. piliera (vekový automat a iné)	-1.0%
chýbajúci objem pre návrat do stavu v roku 2018		0.6%

Kancelária Rady pre
rozpočtovú zodpovednosť

Imricha Karvaša 1
Bratislava 1
813 25
Slovakia

www.rrz.sk